Studia Vicensia 1 (1989), pp. 9-33 © Arxiu, Biblioteca i Museu Episcopals de Vic.

CERÀMIQUES ROMANES DE PARETS FINES DEL MUSEU EPISCOPAL DE VIC*

per Albert LÓPEZ I MULLOR

Introducció

El Museu Episcopal de Vic guarda una petita col·lecció de ceràmiques de parets fines de diverses procedències. Aquest conjunt està format per un fons procedent d'Empúries, una sèrie significativa de materials descoberts a la Plana de Vic, i algunes peces trobades a Mèrida.

A excepció d'alguns vasos vigatans, la resta romania inèdita, i vàrem creure convenient realitzar l'estudi dins d'un treball més ampli sobre aquesta mena de materials a Catalunya[1]. Les limitacions espacials d'aquestes línies ens impedeixen d'estendre'ns en consideracions detallades sobre les ceràmiques que presentem. Això no obstant, creiem interessant divulgar ara la informació tipològica i cronològica que proporcionem, tot esperant la difusió d'altres dades en el context de l'obra general esmentada.

Empúries

Es tracta d'un interessant lot de peces, majoritàriament són senceres o es conserven en bona part. Aquests materials van ingressar al Museu entre el 1896 i el 1931, durant l'època que n'era conservador Mn. J. Gudiol i Cunill.

Tenint en compte el bon estat dels vasos, es podria pensar que procedeixen d'una necròpolis. Això no seria estrany, atès el saqueig que van patir els cementiris emporitans al llarg de molts anys, i el subsegüent comerç de peces procedents de les tombes. Un altra possibilitat, més remota al nostre parer, és que les ceràmiques es trobessin durant una excavació que va realitzar Gudiol

* Agraïm al Dr. M. dels S. Gros les facilitats per publicar aquest article. Al mateix temps, recordem l'amabilitat del desaparegut Dr. E. Junyent quan vàrem dur a terme la catalogació del material.

1. Aquest article és un capítol de la nostra tesi doctoral «Las cerámicas romanas de paredes finas en Cataluña», llegida a la facultat de Geografia i Història de la U.N.E.D.

a uns terrenys propietat de la sra. Catalina Albert[2]. Sigui com sigui, aquests materials són mancats de context arqueològic i haurem d'estudiar-los amb tal condicionant.

Les peces adopten les formes següents: Mayet II, IIIa IIIBa, XXXIVA i XLIIIA. A més dels tipus que anomenem III,8j; XXXII,1a; XXXVII,1a; LXX i 934.88.2[3].

La primera cosa que crida l'atenció en catalogar aquestes ceràmiques és que algunes d'elles són molt infreqüents a Empúries. És el cas de la núm. 6, corresponent a la forma XLIIIA. Com se sap, aquests tipus és lusità[4], i en aquest jaciment es desconeix fins ara. Tenint en compte una mancança tan notable, podria ser que el bol s'hagués trobat realment a Mèrida, ja que el Museu de Vic posseeix un petit fons d'aquest orígen[5] i, potser, el vas que ens ocupa s'hauria barrejat amb els d'Empúries. Això no obstant, hem estudiat d'altres peces emeritanes trobades a les Balears[6], lloc també molt allunyat de l'àrea de difusió habitual d'aquests materials.

Una altra peça poc freqüent és la núm. 3, un gobelet de la forma III,8j. No coneixem paral·lels per a la decoració de «fulles d'aigua» sobre aquesta mena d'objectes, però, en tot cas, la cronologia ha de situar-se cap al començament del segle I de l'Era.

Pel que fa al núm. 7 (forma 934.88.2), decorat amb escames de pinya (decoració 8d), el perfil recorda el de les tasses de la forma Mayet X. No obstant això, el nostre exemplar no té nanses i la decoració és peculiar. Creiem que es tracta d'un vas itàlic, segurament de l'època d'August. Un examen atent de les característiques podria fer pensar que té alguna relació amb el tipus Mayet XIX, però aquest és originari de la zona central de la costa catalana actual i fins ara no s'ha trobat a Empúries[7].

Quant al núm. 9, recorda el tipus Mayet XXI. Malgrat tot, per la pasta, la decoració i el perfil, que sempre són els mateixos als ja-

2. Informació en aquest sentit proporcionada pel Dr. E. Junyent i referida a les peces campanianes en: E. SANMARTÍ, *La cerámica campaniense de Emporion y Rhode*, II, Barcelona 1978, p. 489.

3. Hem adoptat aquesta nomenclatura per classificar els materials de la nostra tesi. En certs casos, v. gr. formes XXXIII/XXXV o 934.88.2, es tracta de tipus completament nous. D'altres vegades, p.e. formes III,8j o XXXVII,1a, es combina un tipus ja conegut amb el codi corresponent a la decoració. Com que aquí és impossible d'estendre'ns en consideracions tipològiques, per a més informació recomanem la consulta del treball de referència.

4. F. MAYET, *La céramique à parois fines dans la Peninsule Ibérique*, París 1975, pp. 98-108, 145-147.

5. *Passim*, epígraf sobre materials de Mèrida.

6. Op. cit. (1).

7. Per a la definició del tipus op. cit. (3), p. 55; per la difusió, op. cit. (1), pp. 823-824, i A. LÓPEZ: *Producción e importación de cerámicas de paredes finas en Cataluña*, dins «Société Française d'Étude de la Céramique Antique en Gaule. Actes du Congrès de Toulouse, 9-11 mai 1986», Marsella 1986, pp. 57-72.

ciments catalans, l'hem classificat dins de la forma LXX[8]. Malauradament no coneixem la cronologia d'una manera precisa perquè totes les peces que hem catalogat estan mancades de context. Amb tot, opinem que podria ser una producció de l'àrea catalana, tal vegada del període augustal.

La resta d'aquests materials entra dins d'allò que és normal en el jaciment. La forma Mayet II, en aquest cas d'importació itàlica, és abundant. La IIIa, IIIBa i XXXIVA també es donen, així com la XXXVII,1a. Això no obstant, dins d'aquesta darrera espècie, s'ha de destacar la presència de la peça núm. 5, de carena molt alta, tot i que la pasta i l'engalba són les habituals a la producció bètica.

1. Empúries, MEV 6909 (làm. 1,1). Ø boca 8,4 cm, Ø base 3,6 cm, h. 16 cm, gruix 0,25 cm. Pasta de color marró clar, dura i de bona qualitat. Forma: Mayet II.
2. Íd., MEV 16512 (làm. 3,1). Ø boca 10,9 cm, Ø base 3,1 cm, h. 5,2 cm, gruix 0,26 cm. Pasta beix amb desgreixant silici, no posseeix engalba. Podria ser una imitació de la ceràmica bètica de «closca d'ou». Forma: Mayet XXXIVA.
3. Íd., MEV 16515 (làm. 4,2). Ø boca 5,4 cm, Ø base 3,2 cm, h. 5,8 cm, gruix 0,20 cm. Pasta grisa i dura. Forma: III,8j.
4. Íd., MEV 16517 (làm. 1,3). Ø boca 5,8 cm, Ø base 3,2 cm, h. 7,8 cm, gruix 0,20 cm. Pasta rogenca i ben cuita. Forma: Mayet IIIa.
5. Íd., MEV 16513 (làm. 2,1). Ø boca 13,5 cm, Ø base 4 cm, h. 6,7 cm, gruix 0,20 cm. Pasta groga i tova coberta per una engalba ataronjada i amb lluentor metàl·lica. Forma: XXXVII,1a.
6. Íd., MEV 16514 (làm. 3,2). Ø boca 8,7 cm, Ø base 3,5 cm, h. 6.6 cm, gruix 0,30 cm. Pasta groga i tova, coberta per una engalba de color ataronjat clar repartida desigualment i amb taques negres degudes a un defecte de cocció. Forma: Mayet XLIIIA.
7. Íd., MEV 16516 (làm. 1,2). Ø boca 7,1 cm, Ø base 3,2 cm, h. 5,6 cm, gruix 0,14 cm. Pasta rogenca, polida i dura. Forma: 934.88.2.
8. Íd., MEV 16518 (làm. 4,1). Ø boca 5,5 cm, Ø base 3,6 cm, h. 8,3 cm, gruix 0,20 cm. Pasta grisa, dura i en general de molt bona factura. Forma: Mayet IIIBa.
9. Íd., MEV 16521 (làm. 3,3). Ø boca 7,2 cm, Ø base 3,9 cm, h. 10,4 cm, gruix 0,25 cm. Pasta grisa, dura de qualitat excel·lent. Forma: LXX.
10. Íd., MEV 16510 (làm. 2,2). Ø boca 13,6 cm, Ø base 5,4 cm, h. 7,8 cm, gruix 0,30 cm. Pasta rogenca i dura, coberta per

8. Op. cit. (1), p. 1056.

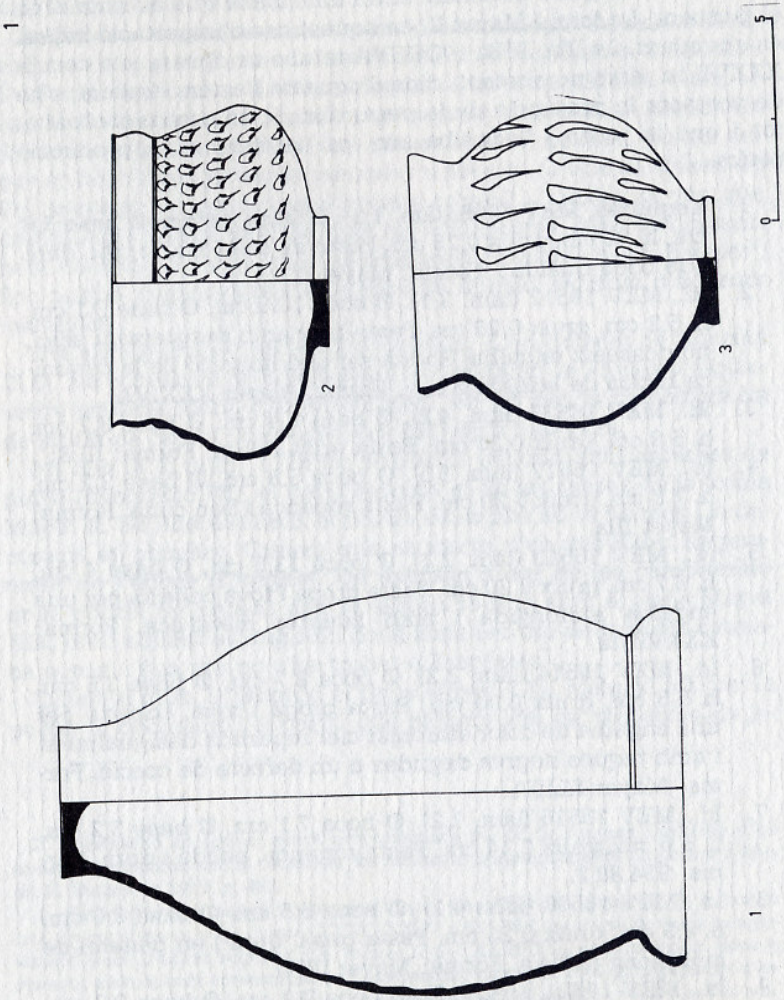
1
2
3
0
5
1

2

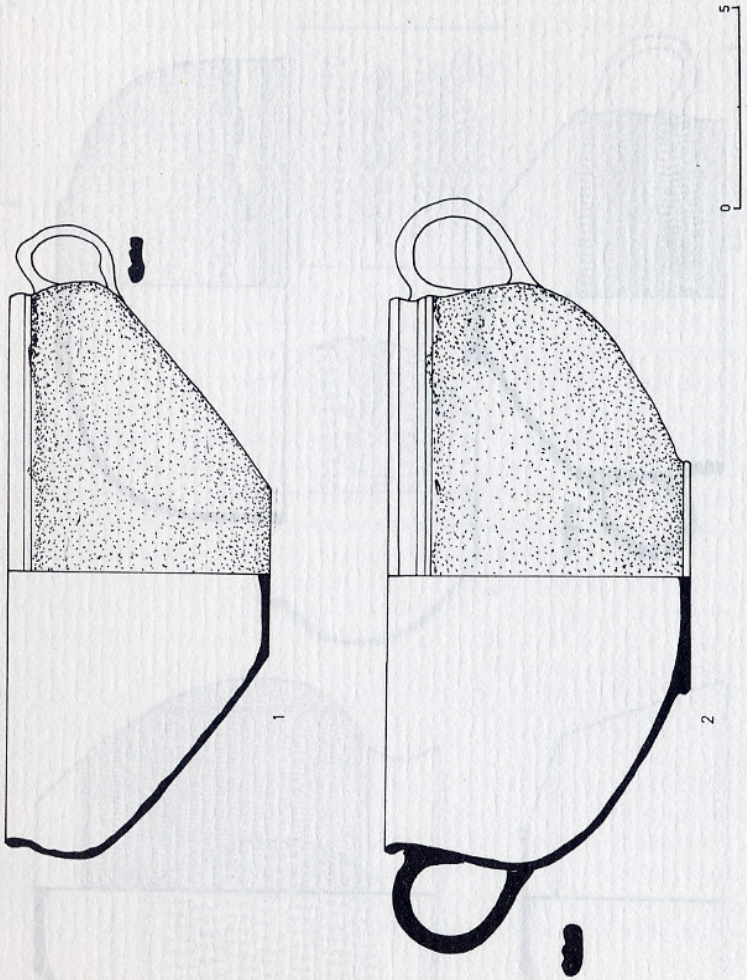

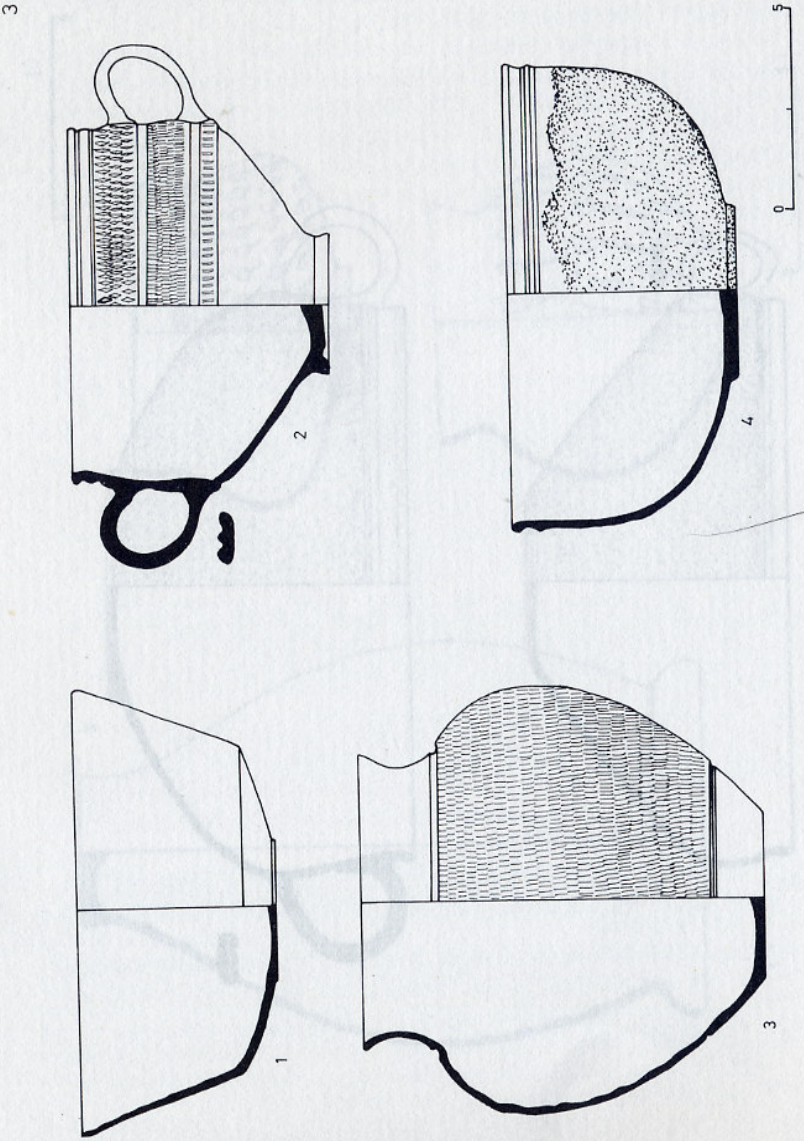
3
2
4
0
5
1
3

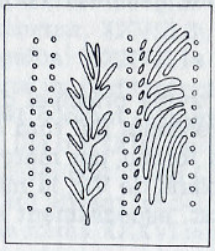

4

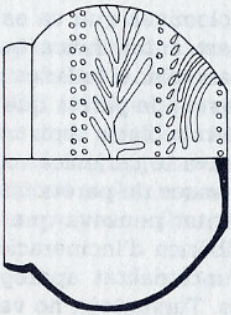

2

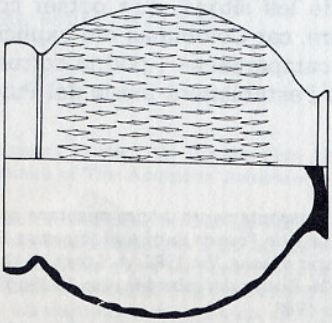

1

una engalba ataronjada amb lluentor metàl·lic. Forma: XXXII,1a.

11. Íd., MEV 16511 (làm. 3,4). Ø boca 9,7 cm, Ø base 4,4 cm, h. 5,9 cm, gruix 0,21 cm. Pasta rogenca i dura amb engalba ataronjada molt malmesa. Forma: XXXVII,1a.

Puig d'en Planes

El jaciment és al terme principal de Vic. Concretament es va trobar en un dels vessants del turó que li donà nom. Es tracta d'un pujol-testimoni format per margues miocèniques, dels que són freqüents a la plana de Vic, la major part dels quals van ser ocupats a l'antiguitat, especialment a l'època de la cultura ibèrica[9].

Segons sembla, l'excavació va ser realitzada el 1917 pel Sr. Joaquim Vilaplana que va descobrir l'estació. Aquesta notícia la coneixem gràcies a J. Colominas que va estudiar les troballes amb certa extensió[10]. Aquest autor indica que es van localitzar nou sitges fusiformes de base plana, tallades al terreny natural, acompanyades d'algunes restes de parets que presentaven enlluït. Els dipòsits de gra estaven reblerts amb vestigis d'índole diversa, entre els quals destacava la ceràmica romana. Alguns dels fragments corresponien a vasos de parets fines.

L'investigador esmentat pensava que les sitges podien haver estat una necròpolis ibèrica d'incineració, i al·ludia els suposats paral·lels d'aquesta funcionalitat apareguts a Can Fatjó (Rubí) i Sant Feliu de Guíxols. Tanmateix, no va publicar gaires evidències per mantenir aquesta hipòtesi. Per aquesta raó es fa difícil donar una interpretació concreta al descobriment. En tot cas, pensem que els magatzems de cereals van ser amortitzats cap al segon quart del segle I d.C., segons que dóna a entendre la tipologia de les ceràmiques que hem catalogat, les quals anaven acompanyades de t.s. aretina.

Aquesta amortització de les sitges, que potser començà una mica abans —però no gaire, car Colominas diu explícitament que no es va trobar ceràmica campaniana—, podria correspondre a la romanització definitiva de l'establiment ibèric del Puig d'en Plan-

9. Dades sobre la situació dels assentaments ibèrics ausetans a: J. MALUQUER et alii, *Catàleg provisional dels poblats de l'època ibèrica al Principat*, Barcelona 1982; M. D. MOLAS, *Els ausetans i la ciutat d'Ausa*, Vic 1982; A. LÓPEZ, A. CAIXAL, X. FIERRO, *Monument funerari ibèric de Malla. Restes descobertes prop de l'església de Sant Vicenç de Malla (Osona)*, Barcelona 1986.

10. J. COLOMINAS, *Necròpolis ibero-romana del Puig d'en Planes*, dins «Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans», VI (1915-1920), pp. 720-721; d'altres notícies a J. GUDIOL, *Arqueologia Sagrada*, Vic 1931, p. 65, i op. cit. (6), pp. 104-107 que reprodueix gairebé totalment l'article de Colominas. Alguns dels vasos estudiats apareixen a op. cit. (8), fig. 580 i op. cit. (6), fig. de la p. 105.

es, el qual s'hauria convertit en una vil·la, a la qual haurien pogut pertànyer les parets enlluïdes amb estuc que esmenta l'autor.

Els materials procedents d'aquesta excavació adopten les formes següents de la classificació de Mayet: II, IIIa, XVIII, XXXIII, XXXIV i XXXVI. A més, va aparèixer un tipus semblant al Marabini LXIX[11], i els que hem anomenat: XXVIII,8j; XXXIII/XXXV amb engalba; XXXV,1d amb engalba; XXXVII,1a i XXXVII,1c. Finalment, existeix una peça que té un perfil intermig entre les formes X i XXXIX de Mayet. Aquest conjunt comprèn tipus de l'època d'August, com són ara els II, IIIa o XXXIII, però la part més important del material correspon al període Tiberi-Claudi. Si hem de suposar que la t.s. sudgàl·lica era absent, podem fixar la data entre 35-45 d.C.Cal remarcar que la forma XXXVI sembla en aquest cas d'orígen bètic.

Cap del Pont del Gurri

Les peces procedeixen d'una sitja descoberta al lloc de referència, dins del terme municipal de Vic. Hem catalogat les formes de Mayet XVIII, XXXIV i XXXVI, i el tipus que anomenem XXXVII,1a. A excepció de la primera, que és pròpia de l'àrea catalana, la resta són totes de procedència bètica. Aquest conjunt suggereix una data d'amortització del dipòsit molt propera a la de les estructures estudiades del jaciment anterior. És a dir, cap al 30 o 40 de l'Era.

Manlleu, sitges

També es tracta de dipòsits ibèrics de gra abandonats en un moment tardà. Els tipus inventariats són els següents: Mayet II (local)[12] i IIIa. A més, les formes que designem XXXVII,1a; XXXVIIA,8j i XLII,8d. No sabem si totes procedeixen del mateix lloc o es troben barrejats els continguts de diverses sitges. En tot cas, l'arc cronològic d'aquestes ceràmiques va des del segle I a.C., fins almenys mitjan segle I de l'Era[13].

11. M. T. Marabini Moevs, *The Roman Thin Walled Pottery from Cosa (1948-1954)*, dins «Memoirs of The American Academy in Rome», XXXII (1973), pp. 238-239.

12. Anomenem forma II local, en contraposició a la forma II d'importació, les peces d'aquesta mena manufacturades a les terrisseries ibèriques de l'àrea catalana. Això vol dir que aquest vas no va ser obrat forçosament en el mateix jaciment, però sí procedeix dels tallers ausetans. Sobre la forma II local es pot veure un avanç a op. cit. (5), pp. 57-66 i la definició completa a op. cit. (1), pp. 674-688.

13. Ja es troben els tipus bètics XXXVIIA,8j i XLII,8d, els quals s'exporten per via marítima des de l'època de Claudi —p.e. D. Colls et alii, *L'épave de Port-Vendres II et le comerce de la Bétique a l'époque de Claude*, dins «Archaeonautica», 1 (1977)—, però que no arribaran massivament als nostres jaciments fins al començament de l'època flàvia. És ben significatiu que, com hem palesat en un altre lloc, no se'n tro-

12. Puig d'en Planes-Puig d'en Roca, Vic, MEV 7167 (làm. 7,3). Ø base 4,7 cm, gruix 0,3 cm. Pasta groga i tova, coberta per una engalba ataronjada amb lluentor metàl·lica. Forma: Mayet XXXVI.
13. Íd., MEV 16507 (làm. 8,3). Ø boca 10 cm, h. 7,5 cm, gruix 0,21 cm. Pasta rogenca i dura, coberta amb una engalba brillant però molt fosca. Forma: XXVIII,8j.
14. Íd., MEV 7157 (làm. 6,3). Ø boca 8,3 cm, Ø base 4,4 cm, h. 10 cm, gruix 0,24 cm. Pasta ataronjada i dura. Forma: Mayet IIIa.
15. Íd., MEV 7163 (làm. 5,3). Ø boca 10,9 cm, Ø base 4,6 cm, h. 5,3 cm, gruix 0,27 cm. Pasta groguenca amb engalba ataronjada lluent. Forma: XXXVII,1d.
16. Íd., MEV 7168 (làm. 5,4). Ø boca 9,7 cm, Ø base 4,3 cm, h. 6,2 cm, gruix 0,25 cm. La peça està cremada, per la qual cosa és difícil d'esbrinar el color de la pasta i si tenia engalba. Forma: XXXIII/XXXV.
17. Íd., MEV 7136 (làm. 5,1). Ø boca 11,1 cm, Ø base 3,6 cm, h. 4,6 cm, gruix 0,20 cm. Pasta grisa amb engalba blanca. Forma: Mayet XXXIV.
18. Íd., MEV 7158 (làm. 6,4). Ø boca 7,9 cm, Ø base 4,7 cm, h. 10,3 cm, gruix 0,23 cm. Pasta rosada i dura. Forma: Mayet XVIII.
19. Íd., MEV 7250 (làm. 5,5). Ø boca 9,9 cm, Ø base 4,4 cm, h. 6,1 cm, gruix 0,26 cm. Pasta ataronjada i dura. Forma: Mayet XXXIII.
20. Íd., MEV 16505 (làm. 8,2). Ø boca 10 cm, Ø base 4 cm, h. 5,6 cm, gruix 0,18 cm. Pasta vermellosa i dura, coberta per una engalba ataronjada fosca molt lluenta. Forma: XXVIII,8j.
21. Íd., MEV 16506 (làm. 6,2). Ø boca 6,2 cm, Ø base 4 cm, h. 8,8cm, gruix 0,24 cm. Pasta rogenca i dura. Forma: Mayet XVIII.
22. Íd., MEV 16509 (làm. 7,5). Ø boca 12,2 cm, Ø base 4,7 cm, h. 7,1 cm, gruix 0,26 cm. La peça està cremada i no és possible d'esbrinar el color de la pasta o si tenia engalba. Forma: XXXIII/XXXV.
23. Íd., MEV 13342 (làm. 7,4). Ø boca 9,4 cm, Ø base 5,2 cm, h. 6,1 cm, gruix 0,24 cm. La pasta és rogenca i dura, coberta per una engalba ataronjada molt fosca. Forma: XXVIII,8j/1.
24. Íd., MEV 7169 (làm. 9,2). Ø boca 10,6 cm, Ø base 5,2 cm, h. 7,2cm, gruix 0,23 cm. Pasta vermellosa ben cuita, cober-

bin a la *domus* de Can Xammar, Mataró o a la *villa* del Roser, Calella, car el *terminus ante quem* d'aquests jaciments pot situar-se cap al 65 d.C.

ta per una engalba molt fosca amb lluentor metàl·lica. Forma: XXVIII,8j/1.

25. Íd., MEV 7321 (làm. 7,1). Ø boca 11 cm, Ø base 4,8 cm, h. 6,1 cm, gruix 0,21 cm. Pasta rogenca i dura. Com que la peça està cremada, no és possible distingir si tenia engalba. Forma: XXXIII/XXXV.
26. Íd., MEV 13241 (làm. 8,1). Ø boca 10,4 cm, h. 6 cm, gruix 0,17 cm. Pasta rogenca i dura amb engalba lluent però molt fosca. Forma: XXVIII,8j.
27. Íd., MEV 16530 (làm. 7,2). Ø boca 10 cm, Ø base 4,2 cm, h. 4,9 cm, gruix 0,21 cm. Pasta groguenca amb engalba vermellosa molt degradada. Forma: XXXVII,1a.
28. Íd., MEV 16508 (làm. 9,1). Ø boca 10 cm, Ø base 4,5 cm, h. 5,4 cm, gruix 0,22 cm. Pasta rogenca i dura, coberta per una engalba ataronjada molt fosca i amb lluentor metàl·lica. Forma: X,8j.
29. Íd., MEV 16529 (làm. 9,3). Ø boca 9 cm, gruix 0,25 cm. Pasta grisa i dura. Forma: semblant a Marabini LXIX i Mayet XXIV.
30. Íd., MEV 5112 (làm. 6,1). Ø boca 7 cm, Ø base 4,8 cm, h. 10 cm, gruix 0,28 cm. Pasta de color gris clar. Forma: Mayet III.
31. Íd., MEV 7160 (làm. 10,1). Ø boca 12,2 cm, Ø base 4,9 cm, h. 5,8 cm, gruix 0,20 cm. La pasta és rogenca amb engalba fosca, gairebé morada, molt brillant: Forma: XXXV,1d.
32. Camp del Pont d'en Gurri, sitja, Vic, MEV 6427 (làm. 10,2). Ø base 3,6 cm, gruix 0,18 cm. Pasta grisa amb una engalba blanquinosa. Forma: Mayet XXXIV.
33. Íd., MEV 6273 (làm. 10,3). Ø boca 11,4 cm, Ø base 4 cm, h. 5,6 cm, gruix 0,25 cm. Pasta groguenca i tova, coberta per una engalba ataronjada clara i lluent. Forma: XXXVII,1a.
34. Íd., MEV 6274 (làm. 10,4). Ø base 4,2 cm, gruix 0,25 cm. La pasta és groguenca i tova amb engalba ataronjada. Forma: Mayet XXXVI.
35. Íd., MEV 16531 (làm. 11,2). Gruix 0,35 cm. Pasta groguenca i dura. Forma: Mayet XVIII.
36. Manlleu, sitges, MEV 16522 (làm. 11,1). Gruix 0,30 cm. Pasta groguenca i tova coberta per una engalba ataronjada lluent. Forma: XLII,8d.
37. Íd., MEV 16523 (làm. 11,3). Gruix 0,25 cm. Pasta groguenca i tova amb engalba ataronjada brillant. Forma: XXXVIIA,8j.
38. Manlleu, primera sitja, MEV 16525 (làm. 11,6). Gruix 0,24 cm. Pasta groga i tova amb engalba ataronjada. Forma: XXXVII,1a.
39. Íd., MEV 16524 (làm. 11,5). Gruix 0,22 cm. Idèntic a 36, però amb engalba més fosca. Forma: XLII,8d.

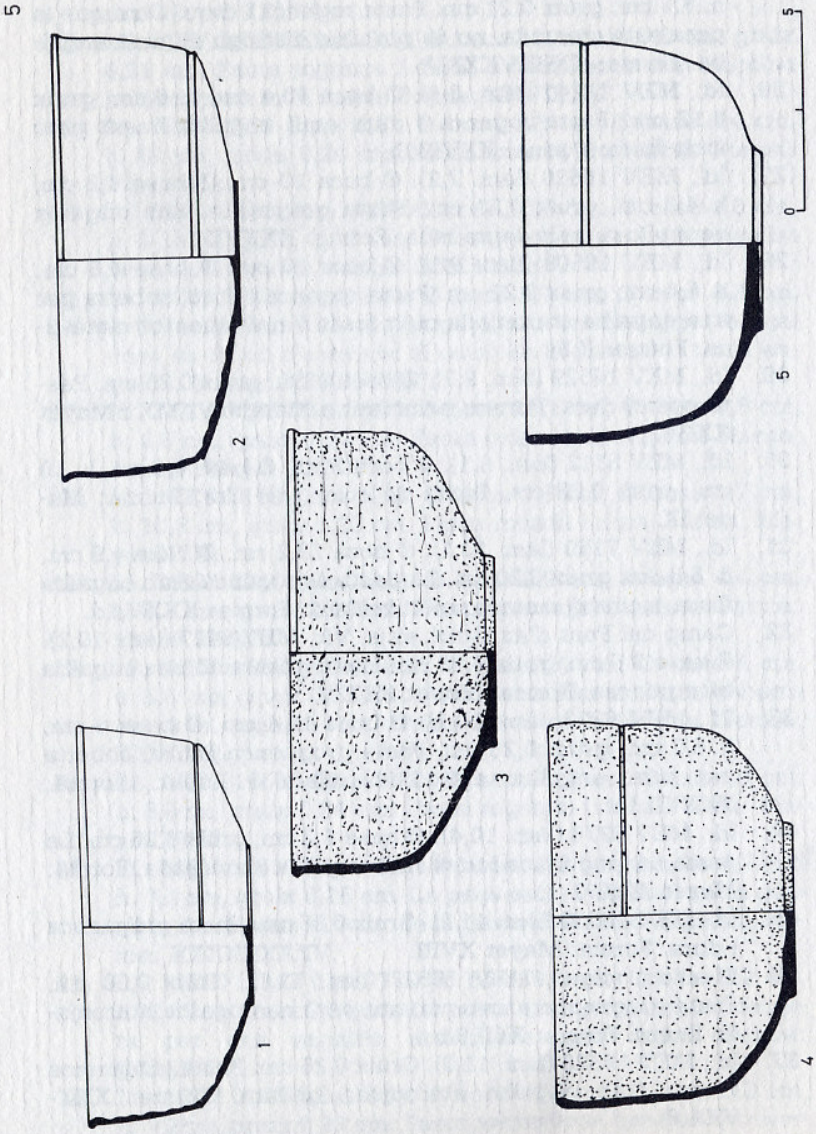
5
2
5
0
5
3
1
4

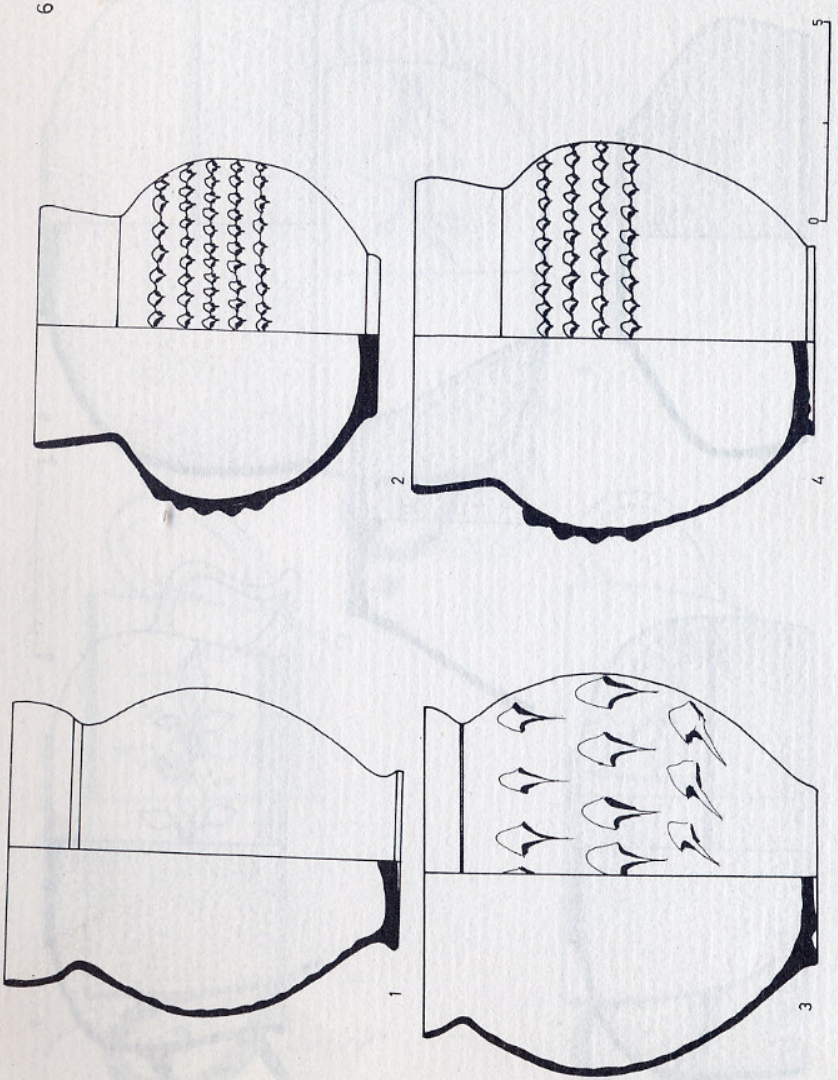
6
1
2
3
4
0
5

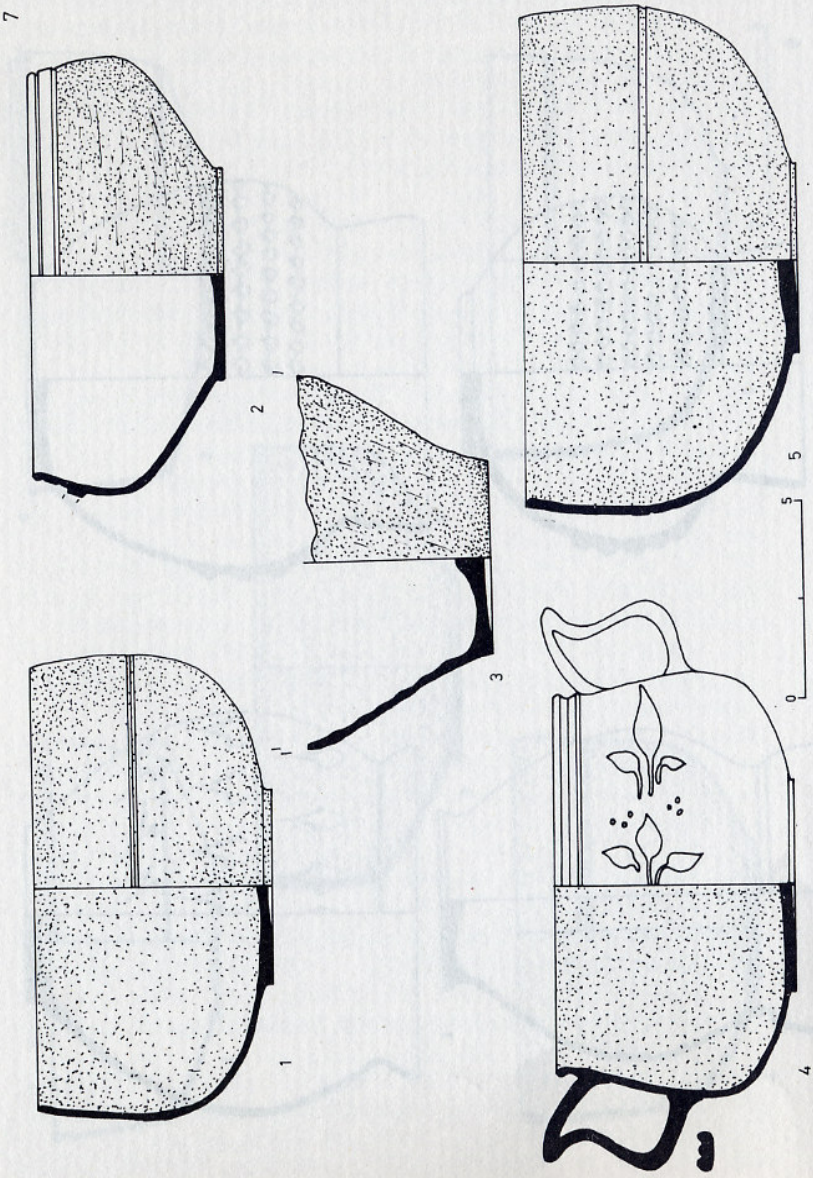
7
2
1
3
1
5
5
0
4

8

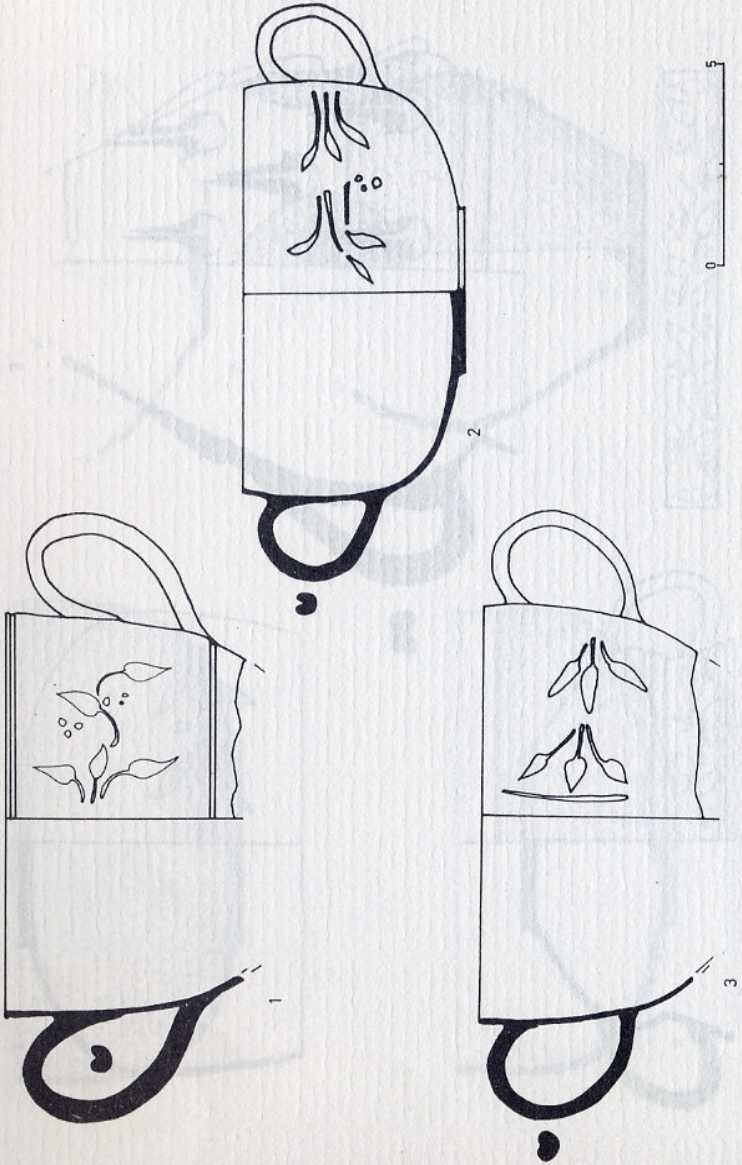

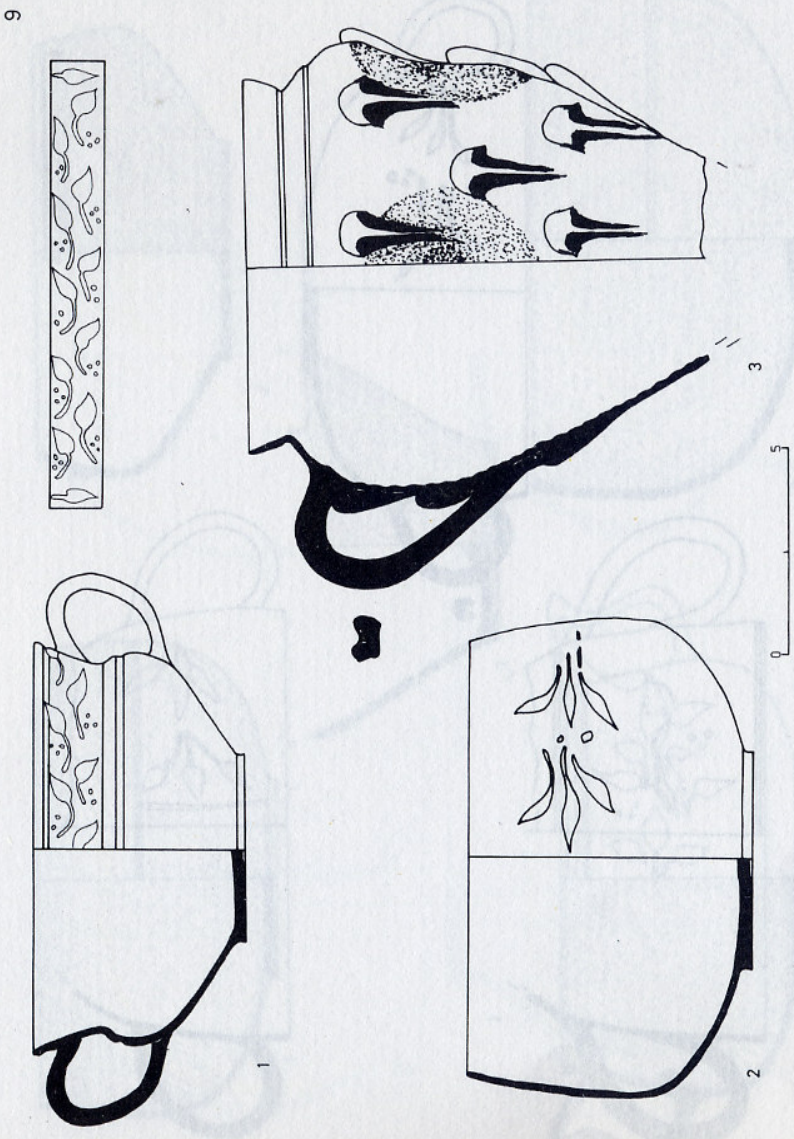
9
1
2
3
0
5

10

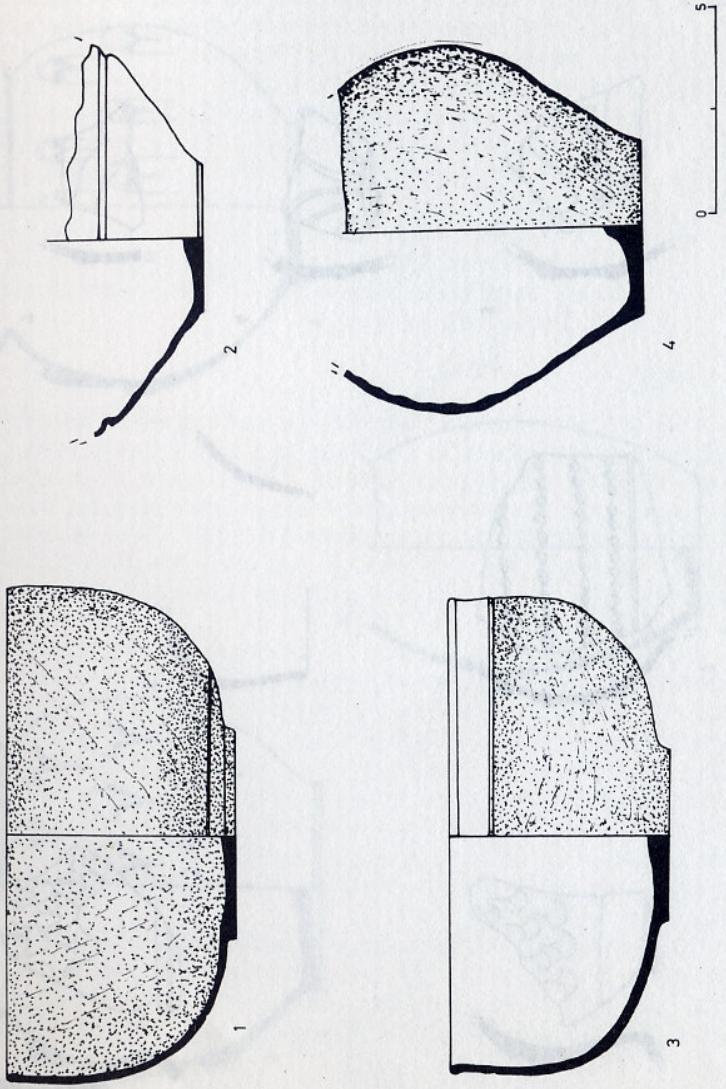

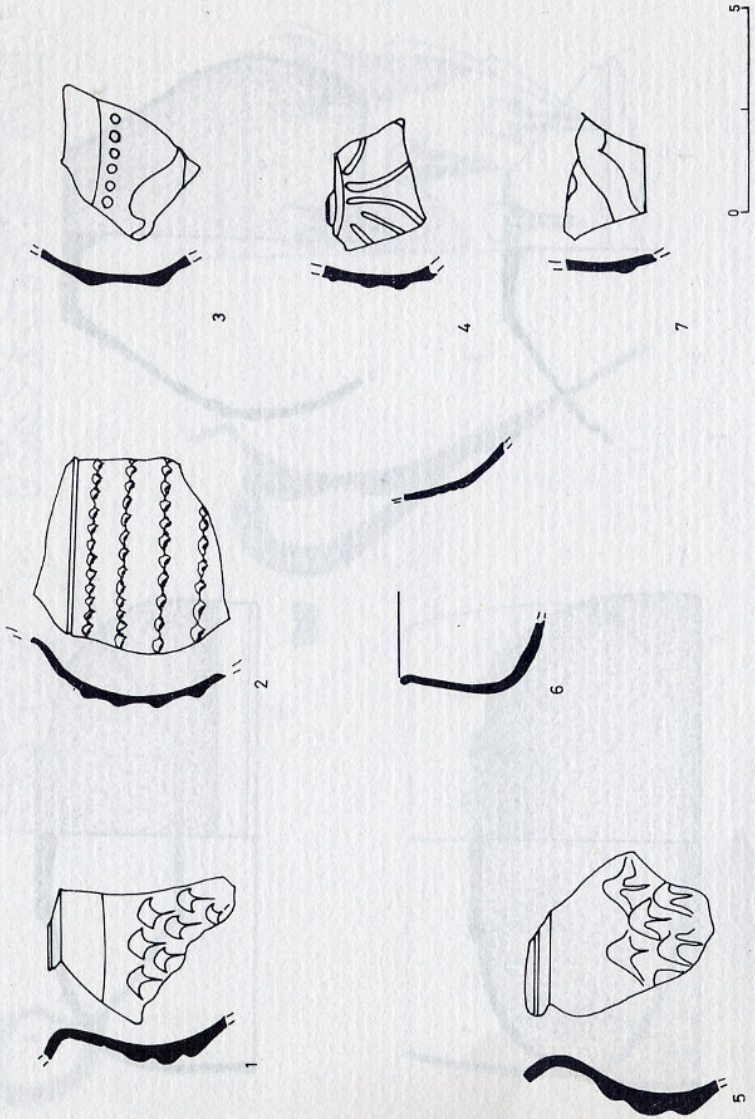
0
5
1
2
3
4
5
6
7

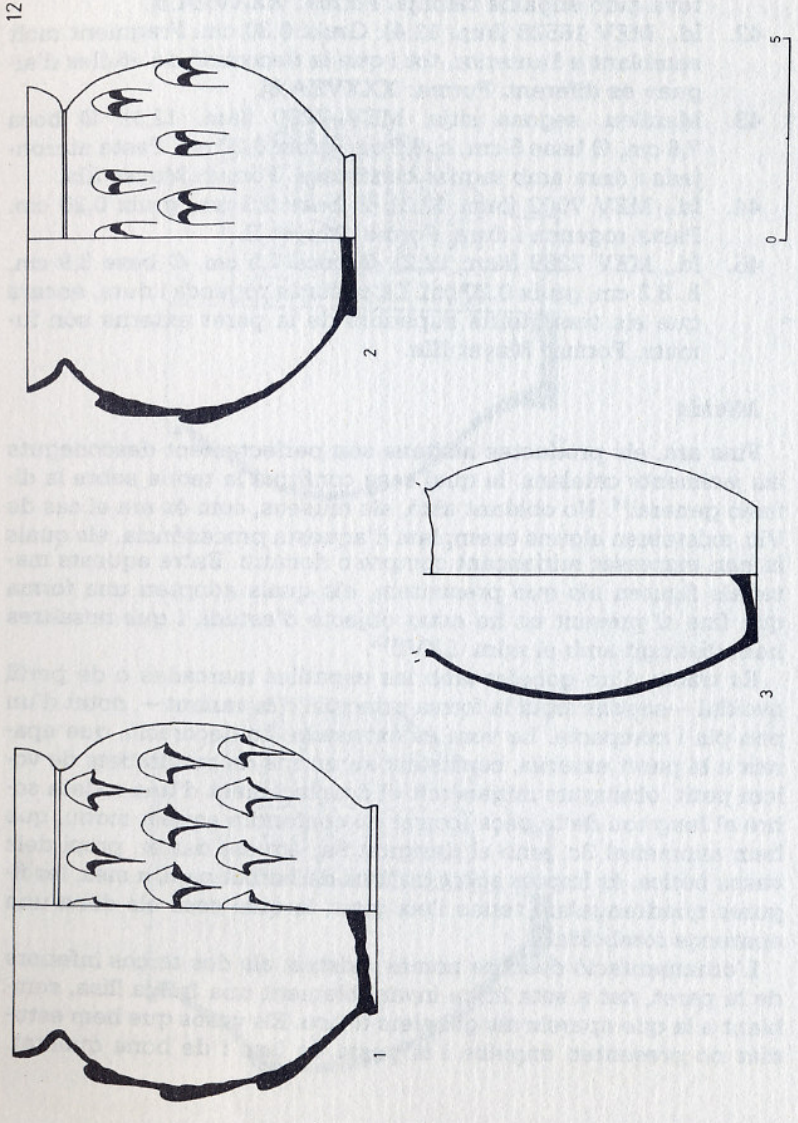
12
2
3
1
0
5

40. Íd., MEV 16526 (làm. 11,7). Gruix 0,17 cm. Pasta grisa amb engalba blanquinosa. Forma: Mayet XXXIV.
41. Íd., MEV 16527 (làm. 11,8). Gruix 0,25 cm. Pasta groga i tova amb engalba taronja. Forma: XXXVIIA,8j.
42. Íd., MEV 16528 (làm. 11,4). Gruix 0,30 cm. Fragment molt semblant a l'anterior, tot i que la decoració de «fulles d'aigua» és diferent. Forma: XXXVIIA,8j.
43. Manlleu, segona sitja, MEV 7290 (làm. 12,1). Ø boca 7,6 cm, Ø base 5 cm, h. 9,2 cm, gruix 0,20 cm. Pasta ataronjada i dura amb taques cendroses. Forma: Mayet IIIa.
44. Íd., MEV 7002 (làm. 12,3). Ø base 3,3 cm, gruix 0,20 cm. Pasta rogenca i dura. Forma: Mayet II.
45. Íd., MEV 7289 (làm. 12,2). Ø boca 7,5 cm, Ø base 3,9 cm, h. 8,3 cm, gruix 0,20 cm. La pasta és rogenca i dura, encara que els tres quarts superiors de la paret externa són fumats. Forma: Mayet IIIa.

Mèrida

Fins ara, els productes lusitans són perfectament desconeguts als jaciments catalans, la qual cosa confirma la teoria sobre la difusió general[14]. No obstant això, als museus, com és ara el cas de Vic, existeixen alguns exemplars d'aquesta procedència, els quals hi han ingressat mitjançant compra o donatiu. Entre aquests materials figuren els que presentem, els quals adopten una forma que fins al present no ha estat objecte d'estudi, i que nosaltres hem distingit amb el núm. LXVII[15].

Es tracta d'un gobelet amb les espatlles marcades o de perfil ovoïdal —segons sigui la forma principal o la variant—, dotat d'un peu pla i compacte. La vora és exvasada. La decoració, que apareix a la paret externa, consisteix en un fris de quadradets de volum petit, obtinguts mitjançant el desplaçament d'una rodeta sobre el fang tou de la peça (convé no confondre aquest motiu, que hem anomenat 3c, amb el designat 9a; aquest darrer, propi dels vasos bètics, és imprès sobre un fons de barbotina, i, a més, les figures quadrangulars tenen l'eix girat, la qual cosa els dona una aparença romboïdal).

L'ornamentació descrita només existeix als dos terços inferiors de la paret, car a sota hi ha invariablement una franja llisa, semblant a la que apareix als gobelets d'Aco. Els vasos que hem estudiat no presenten engalba i la pasta és llisa i de bona qualitat.

14. Vegeu nota 4.
15. Op. cit. (1), pp. 1052-1053. Com es pot veure, en el cas de les formes que hem pogut estudiar a fons a causa del nombre considerable de troballes, hem adoptat el criteri de donar-les números correlatius a l'últim de la classificació de Mayet, la més utilitzada entre nosaltres.

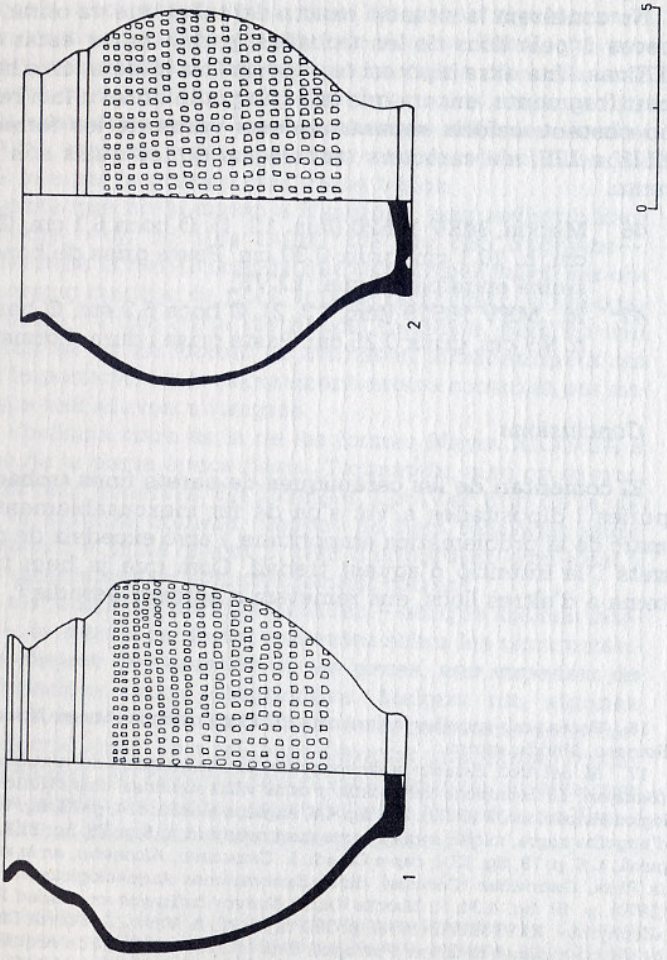
0
5
2
1

Tanmateix coneixem paral·lels amb engalba blanquinosa o negra o bé amb pasta oxidada[16].

Com dèiem abans, aquests vasos tenen una difusió circumscrita principalment al sud-oest de la Península. Allà han aparegut sovint a les necròpolis, i s'han datat de la segona meitat del segle I, encara que semblen especialment abundants al període Claudi-Vespasià[17].

No coneixem la situació exacta del taller que va obrar aquestes peces i, pels llocs de les troballes, podria haver estat a la zona d'Elvas. Una altra hipòtesi és suposar-lo a Mèrida, on s'han descobert fragments, encara que la bibliografia no se'n faci ressò. Això no obstant, caldria separar aquests vasos de les formes Mayet XLIII a LIII, els caràcters tecnològics de les quals són ben diferents.

46. Mèrida, MEV 16520 (làm. 13, 1). Ø boca 6,1 cm, Ø base 3,1 cm, h. 10,1 cm, gruix 0,30 cm. Pasta grisa de bona factura, sense engalba. Forma: LXVII.
47. Íd., MEV 16519 (làm. 13, 2). Ø boca 6,2 cm, Ø base 4,6 cm, h. 9,9 cm, gruix 0,25 cm. Pasta grisa i dura. Forma: LXVIIA.

Conclusions

El comentari de les ceràmiques de parets fines trobades a Empúries i dipositades a Vic s'ha de fer inexcusablement dins del marc de la problemàtica emporitana, i això excedeix de molt els límits i la intenció d'aquest treball. Com que ja hem tractat del tema a d'altres llocs, ens remetem a aquests estudis[18].

16. Peces amb engalba: vegeu nota 17. Pasta oxidada: Museo Nacional de Arte Romano, Mèrida, vitrina.

17. M. del Amo, *Estudio preliminar sobre la romanización del término de Medellín (Badajoz). La necrópolis del Padrillo y otras villas romanas*, dins «Noticiario Arqueológico Hispánico», 2 (1973), t. 2, fig. 4,6, engalba blanca; t. 4, p. 73, fig. 10, 1-2, restes d'engalba negra, mitjan segle I o una mica més tard; t. 5, p. 75, fig. 11,2, Claudi-Vespasià; t. 6, p. 78, fig. 13,4, cap a Claudi. L. Caballero, *Alconetar, en la vía romana de la Plata, Garrovillas (Cáceres)*, dins «Excavaciones Arqueológicas en España», 70 (1970), p. 19, fig. 4,34. R. Martín Valls, *Nuevos hallazgos en Ciudad Rodrigo*, dins «Zephyrus», XXVI-XXVII (1976), p. 382, fig. 5,21. A. Viana, A. Dias de Deus, *Necrópolis céltico-romanas de Elvas (Portugal)*, dins «Archivo Español de Arqueología», XXII (1950), Chaminé: fig. 18,35; Horta das Pinas, fig. 22,79-83, fig. 25,111; A. Viana, A. Dias de Deus, *Nuevas necrópolis celto-romanas de la region de Elvas (Portugal)*, dins «Archivo Español de Arqueología», XXVIII (1955), Elvas, Serrones: fig. 17,37, fig. 18,55. A. i J. Alarçao, *O espolio da necrópole Luso-Romana de Valdoca (Aljustrel)*, dins «Conimbriga», V (1966), pp. 7-104.

18. Forma XXXVIII,8j: A. López Mullor, *Un vaso de paredes finas con decoración a la barbotina del Museo Monográfico de Ampurias*, dins *Miscelánea Arqueológica*, vol. 1, Barcelona 1974, pp. 407-410. Forma XI: Íd., *Cronología de unas tazas de paredes finas en Ampurias*, dins *XIV Congreso Nacional de Arqueología, Vitoria 1975*, Za-

D'altra banda, al paràgraf que introdueix l'inventari hem esmentat formes poc freqüents, com són ara la LXX, la III,8j o la 934.88.2. No obstant això, també voldríem destacar algunes absències, que poden ser significatives o simplement casuals, a causa del caire de col·lecció que té aquest conjunt.

En primer lloc, manquen els tipus Mayet XVIII i XIX, abundants en estacions costaneres més meridionals o de l'interior —el primer dels quals hem pogut veure dins les peces viguetanes—. Aquesta materials, datables del període August-Neró, són produccions de l'àrea catalana. Sembla que es tracta de vasos amb una distribució molt limitada, però que durant uns anys van suportar bé la competència de les importacions itàliques (formes XXVIII o XXXII, amb les quals, com hem vist, conviuen), fins que van ser anul·lats per la pressió dels vasos bètics.

Per això sobta que no hi siguin a Empúries, port redistribuïdor de primer ordre —on no s'ha trobat fins ara cap fragment—. Aquest fet reforma la nostra sospita que tals formes varen ser objecte d'un comerç marítim de poca volada, mitjançant la navegació de cabotatge i d'una curta distribució terrestre, però no van poder introduir-se en un mercat on arribaven abundantment els productes d'importació, i que segurament estava controlat per *negotiatores* que treballaven a l'engròs.

Una altra absència clara és la de les formes Mayet XXXVIIA a XLII, pròpies de la plena època flàvia. Tanmateix, això no és normal a la resta dels materials del jaciment, i pot ser fruit de la casualitat. De la mateixa manera, tampoc no hem catalogat entre aquests materials el tipus Mayet II, tant d'importació com local, i als conjunts emporitans és extremadament corrent.

Pel que fa als jaciments de Vic o Manlleu —els que ara ens interessen més—, la manca de dades concretes sobre les circumstàncies estratigràfiques de l'aparició de les peces, ens impedeix de realitzar afirmacions gaire categòriques. Malgrat tot, algunes qüestions resulten evidents. La primera és la presència de la forma II de producció local. Fins ara hem detectat una difusió costanera, la qual va des del Rosselló fins al País Valencià, encara que també n'hi ha alguns exemples de troballes a l'interior, on fins i tot s'han localitzat possibles centres de producció[19].

ragoza 1977, pp. 943-956. Tallers d'Aco, La Graufesenque i Montans: Íd., *Cerámica de paredes finas con decoración a molde hallada en la costa catalana*, dins *XV Congreso Nacional de Arqueología. Lugo 1977*, Zaragoza 1979, pp. 1027-1046. Formes Mayet I i II: Íd., *Cronología de un tipo de cubiletes de paredes finas en Ampurias*, dins «Ampurias», 41-42 (1979-1980), pp. 453-462. Síntesi: op. cit. (5) i op. cit. (1), pp. 38-307.

19. Can Vedell, Bigues-Riells: M. Hernández, *Yacimiento ibérico de Can Badell. Bigues-Riells del Fay, Vallès Oriental*, Barcelona 1983, làm. XIII, 29; Íd., *Un horno ibérico. Can Badell, Bigues-Riells del Fay. Vallès Oriental*, Barcelona 1983, p. 8, làm. VIII; La Lagaste, Aude: G. Rancoule, *Ateliers de potiers et céramique indigéne au Ier. S. av. J.C.*, dins «Revue Archéologique de Narbonnaise», III (1970), p. 55, fig. 19,38.

No tenim dubte sobre la imitació d'aquest tipus, que en un cas apareix amb decoració pintada[20], el qual es va manufacturar tant en pasta grisa —«grisa emporitana», segons Almagro, que va ser el primer d'adonar-se de l'existència d'aquestes produccions[21]— com oxidada dins dels tallers ibèrics. La cronologia va des de final del segle II o començament del I a.C. fins a l'època d'August, i coneixem algunes troballes amb pasta rogenca i desgreixant de quars, com és típic a les àmfores vinàries laietanes[22].

Una altra dada tipològica remarcable és l'aparició abundant de materials itàlics del període Tiberi-Claudi, sobretot de la forma XXVIII. Aquestes peces havien estat localitzades a un bon nombre de jaciments balears, però es creia que havien arribat poc a Catalunya[23]. Ara sabem que l'expansió al país va ser normal, i fins i tot van conviure amb els vasos bètics, els quals van acabar per prendre'ls el mercat, dins del marc d'una operació comercial més ampla.

Pel que fa a aquests darrers productes, el conjunt del Puig d'en Planes és significatiu per palesar la introducció lenta però creixent dins del mercat, de la qual van ser capdavanters els tipus XXXIV, XXXVI i XXXVII,1. El primer, de gran personalitat, i la resta, imitacions dels bols tirrènics que estaven de moda.

Quant a les dades històriques facilitades pel material. És evident l'ocupació ibèrica dels petits turons propers a *Ausa* fins a una època molt tardana. La utilització de les sitges és un testimoni molt clar, car aquest procediment d'emmagatzematge resultava poc menys que insòlit als ulls dels romans, i no es va abandonar per part dels indígenes fins al període de romanització plena que va significar el principat d'August. D'altra banda, també és aclaridora la presència de les parets estucades al Puig d'en Planes, signe d'una assimilació real al nou sistema de producció mitjançant el sistema de *villae*.

Respecte als vasos de Mèrida, a la introducció de l'inventari ja hem donat la informació bàsica.

Albert LÓPEZ I MULLOR
Servei del Patrimoni Arquitectònic
Diputació
08008 BARCELONA

20. L'Argilera, Calafell: J. SANMARTÍ, J. SANTACANA, R. SERRA, *El jaciment ibèric de l'Argilera i el poblament protohistòric del Baix Penedès*, Barcelona 1984, p. 43, núm. 399, làm. 48.

21. M. ALMAGRO, *Las necrópolis de Ampurias. Necrópolis griegas e indígenas*, I, Barcelona 1953, p. 266.

22. Peces dels assentaments ibèrics de Montpalau, Pineda de Mar i Burriac, Cabrera de Mar, que coneixem gràcies a l'amabilitat dels Srs. A. Martín, J. García i J. Miró.

23. Op. cit. (3), pp. 60-61. Aquesta l'hem pogut completar molt: op. cit. (1), pp. 846-852.

Summary

Inventory with typological and chronological information of thin wall Roman ceramics from the Episcopal Museum of Vic. It is a 47 piece collection formed by a stock from Empuries, some materials found in «La Plana de Vic» and a few pieces from Mèrida.